

#42 Konflikt

Krótki opis

Odcinek poświęcony jest konfliktowi jako absolutnie podstawowemu elementowi każdej opowieści – od tragedii antycznej, przez literaturę i film, aż po współczesne media i clickbaity. Autor omawia klasyczne rozumienie konfliktu tragicznego, rodzaje konfliktów wewnętrznych i zewnętrznych oraz konkretne techniki wzmocnienia konfliktu w scenariuszach i narracjach.

Temat i cel odcinka

Temat: konflikt jako fundament narracji – w dramacie, filmie, literaturze i mediach masowych.

Cele odcinka:

- wyjaśnić, czym jest konflikt w klasycznym, „tragicznym” ujęciu i skąd się wziął;
- pokazać różne typy konfliktów (wewnętrzne i zewnętrzne) na przykładach z teatru, literatury, filmu i gier;
- zaproponować praktyczne narzędzia do wzmocnienia konfliktu w opowieściach;
- pokazać, jak motyw konfliktu wykorzystywany jest w mediach do przyciągania uwagi.

Główne wątki odcinka

1. Klasyczne ujęcie konfliktu – od Antygony

- Konflikt w opowieściach to przede wszystkim dziedzictwo kultury Zachodu – znane z greckiej tragedii, hollywoodzkich filmów, teatru i literatury.
- Na przykładzie „Antygony” Sofoklesa autor pokazuje konflikt tragiczny: zderzenie dwóch równorzędnych, ale wykluczających się racji (prawo boskie vs prawo ludzkie, Antygona vs Kreon).
- Kluczowe cechy konfliktu tragicznego:
  - brak dobrego wyjścia (każda decyzja prowadzi do klęski lub winy),
  - równorzędność racji (obie strony mają „swoją prawdę”),
  - wina tragiczna (hamartia) – bohater działa w dobrej wierze, ale jego decyzje prowadzą do nieszczęścia,
  - ironia tragiczna – próby ucieczki przed przeznaczeniem paradoksalnie przybliżają do katastrofy.
- Tak skonstruowany konflikt angażuje odbiorcę emocjonalnie i intelektualnie, zmusza do opowiedzenia się po którejś stronie.

2. Konflikt jako równanie – podejście scenopisarskie

- Autor odwołuje się do książki „Jak napisać scenariusz filmowy” (Robin Russin, William Missouri Downs), gdzie konflikt opisany jest równaniem: pragnienie + przeszkody × brak kompromisu.
- Mamy bohatera, który czegoś bardzo pragnie (np. ratunku dla chorej osoby), natrafia na przeszkody (system, przeciwności losu), a brak kompromisu sprawia, że napięcie i stawka rosną.
- To wyjaśnia m.in. dlaczego w filmach jest tyle przemocy i dramatycznych spięć – brak kompromisu zaostrza konflikt.

3. Rodzaje konfliktów – wewnętrzne i zewnętrzne

A) Konflikt wewnętrzny

- Bohater zмага się z sobą: słabością, chorobą, dylematem moralnym, własnym kodeksem wartości.
- Przykłady:
  - Hamlet – dylemat zemsty, hamletyzowanie zamiast szybkiego działania.
  - „Piękny umysł” – John Nash walczy z chorobą psychiczną (schizofrenia), a film skupia się bardziej na jego zmaganiach wewnętrznych niż na teorii gier.
  - Raskolnikow w „Zbrodni i karze” – dylemat moralny przed i po zbrodni, rozbudowane monologi wewnętrzne.
- Konflikt wewnętrzny często współistnieje z innymi konfliktami, pogłębiając postać.

B) Konflikty zewnętrzne

1. Postać kontra postać

- Klasyczny konflikt dwóch osób, które chcą tego samego lub stoją po przeciwnych stronach.
- Przykłady:
  - „Amadeusz” – zazdrość Salieriego wobec Mozarta, rywalizacja o miejsce w historii.
  - Harry Potter vs Voldemort – uproszczona walka dobra ze złem.
  - „Balladyna” – Balladyna vs Alina, rywalizacja siostr o księcia.
  - „Dom lalki” Ibsena – konflikt małżeński i budząca się świadomość bohaterki.
  - „Zemsta” Fredry – Cześnik vs Rejent, sąsiedzki spór i zderzenie temperamentów.

2. Postać kontra „oni” (człowiek kontra system)

- Bohater walczy z instytucją, władzą, korporacją, zbiorowością.
- Przykłady:
  - „Wróg ludu” Ibsena – doktor Stockmann vs władze miasta, media i społeczność, skażona woda w uzdrowisku.
  - „Erin Brockovich” – samotna matka przeciwko wielkiej korporacji energetycznej w sprawie skażenia i chorób.
  - „Lot nad kukułczym gniazdem” – bunt jednostki przeciwko systemowi szpitala psychiatrycznego.
  - Serial „Toxic Town” – matki walczące z systemem w sprawie skażenia i zdrowia dzieci.
  - Gra „Cyberpunk 2077” – jednostka kontra korporacje.
- Ten rodzaj konfliktu jest szczególnie silnie zakorzeniony w polskiej kulturze (doświadczenia historyczne, „my kontra system”).

3. Postać kontra przyroda

- Bohater walczy z żywiołem, naturą, środowiskiem.
- Przykłady:
  - „Szczęki” – człowiek vs rekin-ludojad.
  - „Cast Away – Poza światem” – rozbitek na bezludnej wyspie, walka o przetrwanie.
  - „Lost – Zagubieni” – grupa rozbitków mierząca się z tajemniczą wyspą i naturą.

4. Jak wzmacniać konflikt w praktyce – narzędzia dla twórców

Autor proponuje konkretne sposoby, by konflikt działał mocniej i trzymał odbiorcę w napięciu:

- Podniesienie stawki
  - Porażka bohatera nie może oznaczać tylko wstydu – stawką może być życie, zdrowie, bezpieczeństwo bliskich, los społeczności, katastrofa.
  - Przykład: w „Erin Brockovich” stawką jest zdrowie i życie setek dzieci.
- Tykanie zegara (ticking clock)
  - Ograniczenie czasu na osiągnięcie celu; jeśli bohater nie zdąży, nastąpi katastrofa.

- Presja czasu naturalnie podnosi napięcie.
- Ograniczenie przestrzeni
  - Zamknięcie protagonisty i antagonisty w jednej przestrzeni (brak ucieczki).
  - Przykłady:
    - „Szklana pułapka” – bohater zamknięty w budynku opanowanym przez terrorystów.
    - Sala sądowa w filmach prawniczych.
    - Pojedynek Harry’ego Pottera z Voldemortem.
- Czuły punkt bohatera
  - Antagonista uderza w największą słabość bohatera: traumę, lęk, bliską osobę.
  - To wzmacnia identyfikację widza z protagonistą.
- Point of no return
  - Moment, po którym bohater nie może się cofnąć – decyzja lub wydarzenie zamyka drogę odwrotu.
  - Zwykle przypada mniej więcej w połowie historii (midpoint).
- Zdrada „swojego”
  - Ktoś bliski, sojusznik, akolita okazuje się zdrajcą.
  - To podkreśla konflikt i przywiązuje widza do bohatera.
- Eskalacja (prawo serii)
  - Zасыpywanie bohatera serią coraz większych lub liczniejszych problemów (zewnętrznych i wewnętrznych).
  - Mogą to być działania antagonisty, ale też „złośliwość losu”, problemy z przeszłości, rosnące konsekwencje.
  - Zasada: nie ułatwiał bohaterowi – dokładaj mu trudności.
- Ironia losu
  - Droga do zwycięstwa wymaga poświęcenia czegoś, co dla bohatera jest najważniejsze.
  - Bohater może być zmuszony złamać własny kodeks moralny lub ponieść bolesną ofiarę.

- o Dzięki temu widz widzi w nim „zwykłego człowieka” z dramatycznym wyborem.

5. Konflikt w mediach masowych – clickbait i rage-bait

- Konflikt wykorzystywany jest nie tylko w sztuce, lecz także w mediach jako narzędzie marketingowe do przyciągania uwagi.
- Techniki oparte na konflikcie:
  - o Luka informacyjna (curiosity gap): nagłówek sugeruje sensacyjny konflikt, ale nie podaje szczegółów, np. „Nikt nie spodziewał się tego, co wydarzyło się za kulisami gali Oscars. To koniec ich przyjaźni.”
  - o Rage baiting: prowokowanie gniewu odbiorcy, np. „Młoda influencerka twierdzi, że praca 8 godzin dziennie to współczesne niewolnictwo... Sieć płonie.”
  - o Radykalna polaryzacja (my kontra oni): „Zobacz, jak elity znów dobierają się do portfeli uczciwie pracujących Polaków.”
  - o Negativity bias: granie na naszym przyciąganiu do negatywnych treści, np. „Ranking najniebezpieczniejszych miast. Sprawdź, czy twoje jest na czarnej liście.”
- Te mechanizmy opierają się na znanych z narracji schematach konfliktu (my vs oni, zagrożenie, poczucie niesprawiedliwości) i wykorzystują je głównie do generowania kliknięć, a nie do opowiadania wartościowych historii.

Bibliografia / źródła

- Sofokles, „Antyгона” – klasyczne ujęcie konfliktu tragicznego (prawo boskie vs prawo ludzkie).
- William Missouri Downs, Robin U. Russin, „Jak napisać scenariusz filmowy” (lub inne wydanie tej pary autorów) – równanie konfliktu i narzędzia scenopisarskie.
- William Szekspir, „Hamlet” – przykład silnego konfliktu wewnętrznego.
- Fiodor Dostojewski, „Zbrodnia i kara” – literacki portret konfliktu moralnego bohatera.
- Henryk Ibsen, „Wróg ludu”, „Dom lalki” – konflikt jednostka vs system i konflikt małżeński.
- Filmy: „Amadeusz” (Milos Forman), „Piękny umysł”, „Erin Brockovich”, „Lot nad kukułczym gniazdem”, „Szczęki”, „Cast Away – Poza światem”.
- Serial: „Lost – Zagubieni”, „Toxic Town”.
- Gra: „Cyberpunk 2077” – przykład konfliktu jednostka kontra korporacje.